Nihče naj se torej ne čudi, če ga bo postava osorno zadela, ko bo razširjal Kras, kajti blizu 12.000 orali sveta je samo v postojinskem političnem okraji, kateri se sme v pravem pomenu besede imenovati Kras. Koliko truda, denarnih žrtev in drugih sitnosti bo treba še prebiti, predno se bo ogromni svet pogozdil, zato je čisto opravičeno, da se goloseki z vsemi postavnimi sredstvi zapreču jejo.

Napisali smo te vrstice zaradi tega, ker nam je znano, da so v navedenih slučajih občine ali posamezni posestniki zahtevali komisije, napravljali drage rekurze, pa brez uspeha.

Kdor se hoče v prihodnje ogniti potov in stroškov, naj z gozdom previdno gospodari sebi in svojim naslednikom ter tudi občni blaginji v korist. F. P.

Setev zelenjadnega semena.

Seme se seje precej na tistem prostoru, koder hočemo zelenjadne rastline vzgojévati, ali pa na posebnih sejalnih gredah, od koder se potem presajajo sadike. Sejalne grede branimo na poseben način mrazu ali pa jih še celo grejemo. Sejalne grede, ki dobivajo umetno narejeno toploto, imenujemo „gorke grede“ ali tudi „gnojne grede“, ker se toplota dela z gnojem.

Zelenjadne rastline, katerih ne presajamo ali jih sploh ne smemo presajati, sejati je treba tam, koder bodo tudi rasle.

Te rastline so za sušo dosti manj občutljive, nego iz gorkih gred presajane. Za setev mora biti zemlja prekopana, lepo poravnana, dovolj zgreta in primerno vlažna, nikakor pa ne mokra. V taki zemlji seme hitro skali, v mrzli in mokri pa zgnjije. Sejati je vedno v vrste. V ta namen je narediti preko grede ob napeti vrvici primerno globoke jarke, vanje potresti semena ter jih potem zagrebsti z grabljami. Setev v vrste je zelo boljša nego navadna. Seješ namreč gosteje, a vendar prihraniš semena; seme kali rajše,ako je gosto sejano, ker toplota, ki se dela pri kaljenji podpira le to; rastline, ki so v vrsto sejane, razredčijo se laže, če so pregoste; slednjič je pa vse obdelovanje rastlin med vrstami izdatno laže in zato tudi ceneje, tako, da o drugi setvi niti pisati nečem.

Za setev velja pravilo, da je jarke narediti tako globoke, da je seme trikrat do petkrat tako na debelo z zemljo pokrito, kakor je semensko zrno debelo, in sicer v lahki zemlji bolj, v težki manj globoko. Prav drobno in zato navadno tudi težko kaljivo seme sejati je tako gosto, da pride skoraj zrno do zrna, tako da pospešujejo vsled tega razvijajoča se toplota kaljenje. Seveda treba potem rastline kmalu razredčiti. Debelo seme, iz katerega vzrastejo takoj uže velike rastline, na pr. fižol, grah, potakniti je tako narazen, kakor imajo rastline rasti. Staro seme ali sploh seme, ki nerado kali, more se tudi tako stratificirati, kakor sem pisal o sadnem semenu. Stratificirano zelenjadno seme pa ne sme predolgo na zraku in solnci ležati, ampak treba, da je takoj vseješ, kakor hitro si je vzel iz posode, v kateri je bilo vloženo.

V težki in prav posebno pusti zemlji pospešimo kaljenje in sploh rast, ako natrosimo v jarke mešanca. Posejano gredo povaljamo, ako je treba z valjarjem (če ga imamo) ali pa jo s kako desko ali lopato poteptamo. V težki ilovnati zemlji narede se po vsakem dežji ali močnem škropljenji razpoke, katere ovirajo uspešno rast. Tako razpokanje pa zabranimo, ako pokrijemo gredo s kako rahlo in temno tvarino, n. pr. z gozdno ali šotno zemljo, z gnojem itd.

Čas setve naših zelenjadnih rastlin je zelo različen. Mnogo težko kaljivih semen treba zgodaj spomladi sejati; vendar je včasih celo taka setev prepozna, ker jo razne vremenske nezgode zavirajo. Tako seme je najbolje jeseni sejati, a vendar toliko pozno, da ne more še pred zimo vzkaliti.

Prej sem priporočal na prostem gosteje sejati, ker s tem pospešimo kaljenje in rast mladih rastlin. Ali gosto rastoče rastline se pozneje v rasti med saboj ovirajo, zato jih je treba razredčiti in sicer toliko, da ima vsaka rastlina svoj primeren prostor.

Razne reči.

* **Presejan premogov pepel** nima skoraj nič gnojilne vrednosti, vendar ga lahko rabimo z uspehom za vrtnarstvo, ako je težka, ilovnata zemlja. V taki zemlji namreč zelo nerado kali seme, ker zemlja je mrzla in zato precej slaba za vrtnarstvo. Ako pa sejemo na tako zemljo kako seme in ga ne podvlečemo, ampak pokrijemo s presajanim premogovim pepelom, tedaj bode seme pravilno kalilo, in zemlja se bode v mnogih drugih obzirih fizikalno zboljšala.

* **Mnoge nadloge** po vrtih se odpravijo lahko takole: Polže najlaže poloviš, če položiš mokre slamnate povezke na gredice; pod njimi najdeš drugo jutro polžev na kupe.

Pozemeljske gliste se od gredic odvrnejo, če potreseš saj ali pa česla. Uši po perji se preženo najbolje s tobakovim dimom.

Strigalice rade lezejo v votle kosti; ondi jih dobiš zjutraj obilo, pa jih stresi v kebelj, z vodo napolnjen, kjer poginejo.

Za bramorje naredi jeseni tu in tam na vrtu po dva čevlja globoke in po dva do tri čevlje široke jame, pa jih napolni s konjskim gnojem; po zimi se po teh jamah na kupe nabere bramorjev, ki jih spomladi lahko pokončaš.

* **Jabolka in hruške** lahko razpošiljamo tudi ob hudem mrazu, ako jih denemo v sod ali zaboj in tega

*

v drugega večega. Prazni prostor med obema napolnimo z rezanico, plevami ali s čim drugim takim.

* **Kako gips rabiti po hlevih.** Da je surov zmlet gips po hlevih jako koristen, znano je že davno umnim gospodarjem, ali o tem so si bile misli navzkriž, ali je bolje gips mešati z gnojem na gnojišči, ali pa vsak dan nekoliko gipsa potresti na gnoj v hlevu. Gotove izkušnje učijo, da je bolje potresati gips po gnoji v hlevu in sicer iz dveh uzrokov: prvič zato, ker se iz gnoja hlapeči amonijak po gipsovem žveplu izpremeni v žveplenokisli amonijak, ki ni izhlapljiv in zato ostane v gnoji kot najredilnejša snov rastlinam, drugič pa zato, ker se zrak v hlevu veliko čistejše ohrani na zdravje živini. Zato svetujemo gospodarjem, naj imajo zmerom nekoliko surovega zmletega gipsa za vsakdanjo rabo po hlevih pripravljenega. 1 funt za eno govedo ali enega konja ali pa za 10 ovac zadostuje. Pa tudi koristno je, če se gips potrese po gnoji, ki je bil ravnokar iz hleva na gnojišče pripeljan.

Podučne stvari.

Ivan baron Kobencelj,

zgodovinska slika. Spisal Jakob Dimnik.

I.

Meroma dve uri od svetovnoznane Postojine, na severozahodni strani, štrli sredi skalovitega gorovja strma pečina navpik v nebo. Na nji beli se sivi grad, sedanji Luegg ali grad Predjamski. Svet okolu njega je jako divji; visoke skalnate stene in globoki prepadi ga obkrožujejo. Kraj ta, kakor i okolica je jako pusta, bolj podobna pustinji, ko človeškemu bivališču. Mati priroda jo je brez vse krasote pustila, kakor bi bila razlila ves svoj srd na njo. Grad Predjamski je tako potisnjen pod visoko skalo v duplo, da ga stena nad streho viseča popolnoma brani deževja in vihre. Tožno gleda tija po dolini, kjer se drvi deroči potok Jamščica, z groznim bobnenjem izgubljajoč se v skalnato brezdno; turoben premišljuje časa beg primerjajoč, koliko življenja in živahnega gibanja bilo je nekdaj tu gori, a kako pustotno in mrtvo je dandanes. Ondu na zidu naslikan je velikansk grb z letnico 1570, ki pripoveduje, da je v imenovanem letu ta grad sezidal baron Ivan Kobencelj, bivši dvorni kancelar nadvojvode avstrijskega Karola v Gradci, osvojivši si tu vlasteljstvo. Kobencelj bil je tudi svétnik in dvorni tajnik pri kralju in potem pri cesarju Ferdinandu I. (1556—1564.) Cesar imel je Kobenclja spričo njegove marljivosti, udanosti in zvestobe jako rad; zbog velikih zaslug povzdignil ga je v viteški in pozneje v baronski stan. Kakor Ferdinand I, enako bil je Kobencelj tudi Maksimilijanu II. (1564—1576.) in Rudolfu II. (1576—1612) jako priljubljen. Zavzimal je mnogo visokih mest; leta 1592. bil je tudi deželni glavar Kranjski. Za razna diplomatska posla bil je Kobencelj popolnoma na svojem mestu. Zanimivo bilo je njegovo poslanstvo na Rusko (1576—1581.) l., o kojem se pripoveduje nastopna dogodba:

Bilo je leta 1575. Cesar Maksimilijan II. pride na Dunaj, pokliče k sebi vse ministre in druge državne prvake ter se posvetuje ž njimi o poslanci do ruskega carja, koji je nameraval razdreti trgovsko zvezo mej Rusijo in Nemčijo. Tudi Ivan Kobencelj bil je poklican na ta shod. Vsakdo bal se je prevzeti važno nalogo, kajti tačas sedel je na prestolu ruskega carstva Ivan IV. Grozni (1533—1584), koji je bil tako strog in nagle jeze, da je čestokrat tudi poslance tujih držav usmrtil. Dolgo časa si belijo visoki možje sive glave svoje in boječ se, da bi cesar koga izmed njih ne določil poslanca, jamejo se polagoma umlkati v ozadje. Le Kobencelj premišljujoč to za vso državo važno zadevo, se ne gane s prostora svojega. Poprej bil je zadnji v vrsti a mahoma stal je prvi pred cesarjem. Rdečica ga oblije, ko se zdrami iz svojega premišljevanja, kajti nič ni čutil, kdaj so se drugi možje odmeknili nazaj. Uže hoče tudi on stopiti v ozadje, kar ga cesar vpraša:

„Hočete li Vi gospod baron potovati v Moskvo?“

Kobencelj ne odgovori ničesar na to vprašanje, temveč prikloni se molče vladarju v znak, da je zadovoljne prevzeti poslanstvo. Cesar mu na to odgovori: „Dobro; potujte toraj srečno: Bog bodi z Vami in pogumno zastopajte domovino svojo!“

Zopet se baron globoko prikloni in lakonički odgovori: „Da milostivi gospod in cesar, to bodem storil!“

Drugo jutro pa nastopi uže dolgo in nevarno pot.

Kmalu se je pokazalo, da je Kobencelj popolnoma kos svoji nalogi.

Rodom Kranjec znal je dobro slovenski jezik in radi tega priučil se je tudi skoro ruščini.

Prišedši v Moskvo pred carja, stopi pokrit predenj ter mu s pogumnim glasom razkrije željo nemškega cesarja.

„Pes“ zaupije car z osornim glasom na Kobenclja, „od kdaj se pa govori z mano s pokrivalom na glavi? Ali ne veš, da sem ukazal pred malo tedni poljskemu poslancu, ki je bil predrzen kakor ti, kapo pribiti na glavo?“

„Prvič“ odgovori poslanec neprestrašen, „nisem pes, ampak baron pl. Kobencelj, poslanec mogočnega rimsko-nemškega cesarja Maksimilijana II., dokle je to toliko, kakor bi moj milostivi gospod sam govoril z Vami; on pa bi gotovo toliko časa klobuka ne vzel z glave, dokler bi se Vi ne odkrili.

Znano mi je, kaj ste storili s Poljakom, in sram bi me bilo, ko bi bil jaz tako boječ, gotovo ni imel meča opasanega, kakor ga imam jaz.“

Potem vdari močno po sablji svoji, stopi bliže carja in konča z povzdignjenim glasom svoj diplomatski govor.